

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ  
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ**

Методичні вказівки до вивчення дисципліни

для студентів спеціальності:

**8.03060101 "Менеджмент організацій і адміністрування"**

**Затверджено**

на засіданні кафедри менеджменту

Протокол № від 4.03.2014 року

**КИЇВ 2014**

Публічне адміністрування: методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів спеціальності: 8.03060101 "Менеджмент організацій і адміністрування" / Уклад.: С.О. Пермінова – К. : НТУУ «КПІ», 2014. - 62с.

*Рекомендовано Методичною радою ФММ НТУУ «КПІ» (протокол №8 від 31.03.2014)*

Навчальне видання

Публічне адміністрування: методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів спеціальності: 8.03060101 "Менеджмент організацій і адміністрування"

Укладач: С.О. Пермінова, канд. пед. наук, доцент, НТУУ «КПІ»

Рецензент:

П.В. Круш, канд. екон. наук., проф.

Відповідальний редактор

Т.В.Лазоренко, канд.екон.наук, доц.

Темплан 2012 р., поз.

Тир. 50

Редактор

Комп'ютерний набір

С.О. Пермінова

## ЗМІСТ

ВСТУП .....	4
I. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ .....	7
II. ТИПОВА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	7
III. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ .....	13
IV. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	37
V. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ.....	46
V.1. Питання для самостійного опрацювання тем дисципліни .....	46
V.2. Тестові завдання для самостійної перевірки знань .....	50
VI. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ.....	54
VI.1. Поточний контроль знань студентів.....	54
VI.2. Підсумковий контроль знань студентів .....	55
VII. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ.....	59

## ВСТУП

Дисципліна «Публічне адміністрування» відноситься до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки магістрів з менеджменту професійного спрямування: 0306 «Менеджмент і адміністрування» за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування».

Актуальність курсу зумовлена тим, що стан будь-якого суспільства залежить від рівня державного управління, тому, на думку багатьох політиків, науковців і державних діячів, у ХХІ столітті на перший план виходить проблема його ефективності як запорука й необхідна передумова вирішення економічних, соціальних і політичних задач, що стоять перед українським суспільством у період системної кризи управління.

Збудувати ефективний владний механізм можна лише шляхом активного і широкого використання наукових підходів у формуванні принципово нової моделі публічного адміністрування. У зв'язку з чим особливої ваги набуває наукове осмислення суспільно-політичних реалій, правильний вибір стратегії подальшого розвитку основних інститутів державної влади, подолання притаманних їм недоліків з метою створення ефективно функціонуючого адміністративного механізму.

Вивчення історичного світового досвіду, передусім високорозвинених країн, з метою втілення в практику державного будівництва найкращих здобутків минулого та запобігання помилкам у майбутньому, є актуальним завданням, що стоїть перед сучасною адміністративно-управлінською наукою.

Дисципліна забезпечує цілісне уявлення про управлінський процес в різних суспільних структурах, наділених публічною владою. Цей курс є базовим для формування і розвитку вмінь аналізувати й узагальнювати дані різних сторін суспільного життя та розуміти ефективні механізми і методи публічної управлінської діяльності.

Методичні вказівки спрямовані на допомогу студентам факультету менеджменту та маркетингу спеціальностей 8.03060101 "Менеджмент

організацій і адміністрування", 8.03060104 "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності", 8.03060102 "Менеджмент інноваційної діяльності", 8.18010012 "Управління інноваційною діяльністю" у засвоєнні необхідних теоретичних знань з дисципліни, набутті навичок і використанні їх на практиці.

*Мета дисципліни:* оволодіння теоретичними знаннями, а також набуття вмінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій і реалізації повноважень керівника (фахівця) публічного адміністрування, в тому числі для органів державної влади і місцевого самоврядування.

*Завдання курсу:* оволодіння теоретичними знаннями із питань публічного адміністрування та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій і процедур в управлінні суб'єктами публічної сфери.

*Предмет дисципліни:* процес досягнення національних цілей та інтересів шляхом організації діяльності суб'єктів публічної сфери, у тому числі законодавчих, виконавчих і судових органів та органів місцевого самоврядування.

Засвоївши цей предмет, фахівець повинен:

Знати:

- предметну сферу і методологічну основу публічного адміністрування;
- перспективні наукові напрями розвитку публічного адміністрування;
- технології та процедури формування цілей публічного адміністрування;
- закони, принципи і механізми публічного адміністрування;
- органи, методи та стилі публічного адміністрування;
- основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах;

- особливості публічного адміністрування в добровільних об'єднаннях;
- про відповідальність суб'єктів публічного адміністрування за правопорушення у цій сфері.

#### Уміти:

- підготувати нормативну документацію (накази, розпорядження тощо), пропозиції, рекомендації (проекти) для суб'єкта публічного адміністрування щодо визначення стратегічних цілей, завдань та етапів управлінських рішень на основі результатів системного аналізу суспільно-політичного та соціально-економічного стану розвитку сфери управління (об'єкта управління), застосовуючи методики визначення певних показників;
- визначати технологію управління суб'єктом публічної сфери, що є раціональною за ознаками досягнення мети діяльності та ресурсами, які використовуються, з урахуванням особливостей цього суб'єкта;
- здійснювати процедури щодо змісту кожного етапу вироблення та впровадження управлінського рішення з визначенням термінів, виконавців і вартості;
- уживати заходи із впровадження сучасних форм і методів діяльності суб'єкта публічної сфери чи структурного підрозділу, оптимізації його функціональної та організаційної структури, виходячи зі змісту сучасних управлінських технологій;
- застосовувати методи і критерії оцінювання результативності й ефективності публічного адміністрування в умовах соціально-економічних змін.

## І. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

<i>Теми курсу</i>	Розподіл за семестрами та видами занять			
	<i>Всього</i>	<i>Лек.</i>	<i>ПЗ</i>	<i>СРС</i>
<b>Розділ 1. Публічне адміністрування як системне явище в суспільстві</b>				
Тема 1.1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування. Основні теорії управління суспільством	6	2	2	2
Тема 1.2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер	7	2	1	4
Тема 1.3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування	8	2	2	4
Тема 1.4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада.	8	2	2	4
<i>Контрольна робота з розділу 1</i>	3		1	2
Тема 1.5. Закони та принципи публічного адміністрування. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень	6	2	2	2
<b>Розділ 2. Організація публічного адміністрування</b>				
Тема 2.1. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування	7	2	1	4
Тема 2.2. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність	8	2	2	4
<b>Розділ 3. Публічне адміністрування в соціальній та економічній сферах</b>				
Тема 3.1. Основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах	8	2	2	4
<i>Контрольна робота з розділів 2,3</i>	3		1	2
Тема 3.2. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні	8	2	2	4
<i>Екзамен</i>	36			36
<b>ВСЬОГО</b>	108	18	18	72

## ІІ. ТИПОВА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

### РОЗДІЛ 1. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК СИСТЕМНЕ ЯВИЩЕ В СУСПІЛЬСТВІ

*Тема 1.1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування.*

*Основні теорії управління суспільством*

Основні підходи до розуміння публічного адміністрування та його еволюція. Предметна сфера публічного адміністрування. Методологічна

основа. Співвідношення управління та адміністрування. Публічне адміністрування як напрям наукових досліджень, сукупність знань, сфера діяльності та навчальна дисципліна.

Джерела ідей управління суспільством і країною. Формування та розвиток теорій управління суспільством і країною.

Основні теорії та школи управління суспільством і країною другої половини XX століття. Японський варіант людських стосунків. Соціально-інженерний та гуманітарний підходи. Концепція раціонального вибору та «новий менеджеризм». Публічне управління в контексті неокласичної теорії.

### ***Тема 1.2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер***

Взаємозв'язок економічної науки, соціології та політології. Співвідношення економіки та політичної економії. Особливості поведінки людей у економічній та політичній сферах. Соціальна сфера: публічне адміністрування і людина; публічне адміністрування і колектив; публічне адміністрування і суспільство. Дія ринкових принципів у політичній сфері. Публічна сфера і публічна політика.

### ***Тема 1.3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування***

Основні етапи формування та еволюції громадянського суспільства. Сутнісні характеристики громадянського суспільства. Місце і роль громадських організацій у публічному адмініструванні. Громадянське суспільство як сфера формування єдиного комплексу цінностей та відносин. Автономність та органічна єдність громадянського суспільства і держави.

### ***Тема 1.4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада***



Феномен влади. Публічна влада та публічне адміністрування. Влада як основний засіб публічного адміністрування. Механізм взаємодії влади та публічного адміністрування. Держава як суб'єкт політичної влади. Економічна влада. Взаємозв'язок і взаємозалежність політичної та економічної влади. Лобізм.

Поняття муніципальної публічної влади і місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування - демократична основа управління в державі. Основні фактори формування місцевого самоврядування. Роль місцевого самоврядування в контексті децентралізації влади та публічного адміністрування.

Сфери управління та компетенції місцевого самоврядування. Представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування. Посадові особи місцевого самоврядування. Інститути безпосередньої демократії в місцевому самоврядуванні. Вибори органів місцевого самоврядування. Місцевий референдум. Загальні збори громадян. Органи самоорганізації населення.

### ***Тема 1.5. Закони та принципи публічного адміністрування.***

#### ***Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень***

Управління суспільством - головне призначення публічного адміністрування. Загальний закон соціального управління - залежність управляючого впливу від стану системи та зовнішнього середовища. Закон необхідності посилення регулювання та управління суспільними процесами. Закон розмежування центрів влади та управління. Закон централізації та децентралізації влади. Закон системності організації і саморозвитку системи публічного адміністрування.

Загальносистемні методологічні принципи публічного адміністрування. Принципи, що регулюють адміністрування як соціально-політичний,

соціально-економічний та соціально-культурний процеси. Застосування принципів публічного адміністрування.

Управління як визначальна функція публічного адміністрування. Управлінське рішення як наукова категорія. Пріоритетність політичного вибору цінностей та цілей.

Визначення цінностей та цілей - визначальна ланка прийняття рішень. Роль конкуренції в процесі прийняття рішень. Взаємовідношення суб'єкта та об'єкта у прийнятті рішень. Послідовність етапів прийняття рішень. Динаміка виконання рішень.

## **РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

### ***Тема 2.1. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування***

Цінності та цілі суспільства і держави. Формування «дерева цілей». Юридичне забезпечення цілей публічного адміністрування. Фактори, що визначають складність інституту публічного адміністрування. Нові тенденції в системі публічного адміністрування.

Структура механізму та органів публічного адміністрування. Типологізація органів публічного адміністрування. Принципи організації діяльності органів публічного адміністрування. Територіально-адміністративний аспект публічного адміністрування. Проблеми вибору найкращої форми правління.

Методи публічного адміністрування. Застосування демократичних методів. Стил публічного адміністрування.

Бюрократія як наукова категорія. Теорія бюрократії М.Вебера. Сучасні підходи в оцінюванні бюрократії. Основні ознаки та атрибути бюрократії. Політизація вищого чиновництва. Публічна служба.

### ***Тема 2.2. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність***

Поняття корупції та корупційних дій. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності. Зони «підвищеного» ризику проявів корупції. Фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний.

Поняття результативності та ефективності публічного адміністрування. Фактори результативності та ефективності публічного адміністрування. Вимір продуктивності, результативності та ефективності публічного адміністрування. Критерії результативності та ефективності публічного адміністрування.

Фактори підвищення ефективності публічного адміністрування. Контрактна система та неокорпоративізм.

### **РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРАХ**

#### ***Тема 3.1. Основні засади публічного адміністрування в соціальній сфері***

Формування підходів до соціальної політики. Держава як гарант соціальної спрямованості ринкової економіки. Публічне адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами. Основні види соціальної допомоги держави. Зростання ролі позаекономічних факторів.

Публічне адміністрування у сфері науки, культури та мистецтва. Забезпечення державою соціальної безпеки людини, громадянина та населення. Забезпечення державою безпеки прав та інтересів споживачів. Принципи оцінювання ефективності реалізації соціальної політики.

Основні напрями формування і розвитку сучасної економічної системи. Основні ознаки ринкової соціально орієнтованої економіки. Перехід від економіки індустріального типу до постіндустріальної економіки. Основні характеристики сучасної економічної системи. Основні напрями державного регулювання економікою. Керуюча система в період криз і спадів.

Загальна характеристика взаємовідносин суспільства та економіки. Етапи формування та еволюції публічного адміністрування у сфері економіки. Держава як гарант забезпечення умов для підприємницької діяльності. Нові тенденції у взаємовідносинах суспільства та бізнесу.

Управління власністю в умовах демократичної, правової держави. Законодавче та нормативно-правове забезпечення конкурентного середовища. Антимонопольна діяльність. Забезпечення цивілізованих засад конкуренції. Механізми взаємодії суспільства та економіки.

### ***Тема 3.2. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні***

Поняття та види добровільних об'єднань. Загальні принципи управління в добровільних об'єднаннях. Управління в громадських об'єднаннях. Управління в суспільно-господарських об'єднаннях. Управління в господарських товариствах, що мають на меті отримання прибутку. Управління в релігійних об'єднаннях.

Правопорушення і відповідальність. Відповідальність органів державної влади та місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ і організацій, посадових осіб за правопорушення у сфері публічного адміністрування.

Відповідальність недержавних організацій, органів і осіб, які не перебувають на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування, за правопорушення у сфері публічного адміністрування.

Правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної діяльності.

### **ІІІ. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ**

## **РОЗДІЛ 1. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК СИСТЕМНЕ ЯВИЩЕ В СУСПІЛЬСТВІ**

### **Тема 1.1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування.**

#### **Основні теорії управління суспільством**

##### ***Зміст***

1. Сутність публічного адміністрування та основні підходи до його розуміння.
2. Публічне адміністрування в системі знань.
3. Методологія публічного адміністрування.
4. Формування і розвиток концептуальних підходів до управління суспільством.

#### ***Методичні поради до вивчення теми***

У процесі ознайомлення з матеріалами теми, слід звернути увагу, що в широкому розумінні public administration - це не тільки професійна діяльність чиновників, але і вся система адміністративних інститутів із досить суворою ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень делегують зверху до низу.

Французький політолог Р. Грегорі дає визначення публічного адміністрування як особливої соціальної функції, спрямованої на упорядкування розвитку в інтересах всього суспільства, де державний чиновник виступає спеціальним агентом влади.

Адміністративна влада має об'єктивну природу: адміністрація насамперед підпорядкована закону і підзвітна представницьким органам. Видані адміністрацією акти управління розвивають, уточнюють, деталізують, і застосовують, однак необхідно усвідомити, що сьогодні існує прагнення

адміністративної влади стати всеохоплюючою, необмеженою, безконтрольною. Така ситуація обумовлена низкою чинників:

1) генезис (процес формування та становлення) влади, прогресивний розвиток якої іде шляхом відокремлення від законодавчої та судової влад, зміцнення їх і розширення їхнього впливу на адміністративну владу.

2) надзвичайні обставини (війни, епідемії, стихійні лиха, технічні, екологічні, економічні катастрофи, масові безладдя, що потребують установаження надзвичайних режимів), в умовах яких роль і повноваження виконавчої влади різко підсилюються.

3) залежність від адміністрації інших влад, оскільки адміністрація активно бере участь у підборі кандидатів у депутати і на судові посади, здійснює організаційно-матеріальне та інформаційне забезпечення представницьких і юрисдикційних систем, допомагає задовольняти матеріальні та культурні потреби депутатського і судового корпусів.

4) особливості самої адміністративної влади: її універсальність, величезний апарат, економічна міць, наявність в її безпосередньому підпорядкуванні численних джерел інформації, великого арсеналу примусових засобів.

У зв'язку з чим слід зрозуміти необхідність активізації роботи законодавчих органів, розвиток адміністративної юстиції, утворення господарських судів і ряд інших заходів як важливих кроків у реалізації ідеї поділу влади, оскільки діючим чинником демократизації управління є закон, який додає формальну визначеність діяльності суб'єктів управління, упорядковує її, чітко встановлює їхні повноваження, створює перешкоду сваволі. За допомогою законів представницькі органи направляють діяльність виконавчо-розпорядницького апарату, передбачають відповідальність суб'єктів управління за протиправні службові дії, спонукають службовців правомірно використовувати свої повноваження і виконувати службові обов'язки.

Необхідно проаналізувати підходи до вивчення публічного адміністрування, а саме: економічний підхід, який вимагає застосовувати в управлінні ринкові механізми для поліпшення адміністрування і його здешевлення, та політичний підхід (теорії колективних дій) - це соціальний контроль за управлінням і участь громадян в управлінні, а також добровільне підкорення громадян правилам, оскільки ці правила вироблені за їх участю.

Доречно проаналізувати методологічну основу (політичні режими) публічного управління: тоталітарний, демократичний; державно-релігійний, та глобальні підходи розвитку публічного адміністрування:

- ринково-ліберальний, який сформульований в концептуальних моделях нового менеджменту, і спирається на ринкову модель, "Байдужу до політики", де громадянин постає в образі споживача або клієнта;
- концепцію "політичних мереж", що спирається на розвиток структурних взаємин (договірних) між політичними інститутами держави і суспільства, а також визнання рівності громадян, як і інших суб'єктів мережі;
- демократичного громадянства, що спирається на особливе "рецептивне" адміністрування, яке покликане служити громадянину.

Слід розглянути еволюцію публічного адміністрування в умовах глобалізації, яку дослідники характеризують як процес трансформації суспільств і світу в цілому в якісно новий стан, що кидає численні виклики людству, основними з яких є: принципово нова структура, що лежить в основі інформаційно-комунікативних технологій, і стрімке наближення вичерпності природно-екологічних ресурсів.

### ***Контрольні запитання***

1. У чому полягає сутність публічного адміністрування та основні підходи до його розуміння?
2. Якою є методологічна основа публічного адміністрування?
3. Охарактеризувати концептуальні підходи до управління суспільством.

4. Як здійснюється трансформація держави та еволюція публічного адміністрування в умовах глобалізації?

**Рекомендована та використана література:** [1,4,5,7,12,13,30,33]

## **Тема 1.2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер**

### ***Зміст***

1. Особливості державного регулювання різних сторін суспільства.
2. Публічне адміністрування і людина.
3. Публічне адміністрування і колектив.

### ***Методичні поради до вивчення теми***

Опрацьовуючи тему слід прийти до розуміння того, що держава по-різному на різних етапах розвитку регулює економічні, соціальні, політичні та духовні відносини в суспільстві. Сучасна держава, перш за все, шляхом прийняття відповідного законодавства, в тій чи іншій мірі регулює економічні відносини: встановлює рівноправність і захист усіх форм власності; забезпечує свободу підприємницької діяльності; охороняє свободу конкуренції; забороняє монополістичну діяльність, захоплення ринку і встановлення монопольних цін. Державне управління поширюється і на соціальні відносини в суспільстві, в результаті проведення певної соціальної політики. Насамперед сучасна держава надає безкоштовні та платні соціальні послуги (освіта, охорона здоров'я, працевлаштування, засоби зв'язку тощо) всьому населенню незалежно від соціальних груп і соціального стану особистості.

Держава регулює політичні відносини в суспільстві, дозволяючи або забороняючи діяльність певних партій та громадських об'єднань, підтримує одні партії і обмежує або забороняє діяльність інших. Вона справляє визначальний вплив на політичний режим в суспільстві, оскільки



використання демократичних або авторитарних методів здійснення державної влади складає серцевину політичного режиму в країні.

Необхідно усвідомити, що регулююча роль держави з'явилася разом з виникненням держави, однак вона не повинна обмежувати саморозвиток суспільства, і виключати масштабні соціальні експерименти із суспільством.

Аналізуючи роль державного управління у житті людини слід звернути увагу на те, що державні органи впливають на неї індивідуально і через різні колективи - природно сформовані угруповання (соціальна верства інтелігенції) і створені з волі людей (партії). У свою чергу, громадяни, їх колективи, суспільство реагують на державне управління і встановлюють зворотні зв'язки з державними органами, державою в цілому. Незалежно від статусу особи, якщо людина перебуває на державній території, а громадянин цієї держави - і поза нею, існують взаємні права і взаємна відповідальність особи і держави.

Оскільки у будь-якому сучасному суспільстві існують різні колективи: природно сформовані (класи і соціальні верстви); які вимагають реєстрації в державних органах (наприклад, політичні партії); об'єднання стійкі, постійні (профспілки) і тимчасові; загальнодержавні та місцеві; організації, що діють легально, і нелегальні, підпільні екстремістські організації, доречним буде проаналізувати відносини державних органів та колективів, які визначаються багатьма обставинами:

- процесами формування колективу (природно склалися колективи, наприклад селянство, яке не можна розпустити, як це можна зробити щодо політичної партії, яка систематично порушує конституцію);
- природою колективу;
- значенням у житті (загальнодержавний або локальний),
- позицією по відношенню до державної влади (співпрацює, знаходиться в опозиції, веде підпільну збройну боротьбу).

Слід проаналізувати діяльність об'єднань, які не розглядаються як суспільні. Це релігійні об'єднання, товариства для отримання прибутку

(акціонерні товариства та ін.). Держава регулює їх діяльність, перш за все шляхом прийняття законів.

### ***Контрольні запитання***

1. Розкрийте особливості державного регулювання різних сторін суспільства.
2. Проаналізуйте взаємозв'язок публічного адміністрування та особистості.
3. Як здійснюються взаємовідносини державних органів і соціальних колективів?
4. Розгляньте використання ринкових механізмів у політичній сфері та сфері публічного адміністрування.

**Рекомендована та використана література:** [4,5,7, 9,21,27,30]

### **Тема 1.3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування**

#### ***Зміст***

1. Основні етапи формування та еволюції громадянського суспільства.
2. Сутнісні характеристики громадянського суспільства.
3. Громадянське суспільство як сфера формування єдиного комплексу цінностей та відносин.
4. Автономність і органічна єдність громадянського суспільства та держави.

#### ***Методичні поради до вивчення теми***

Вивчення теми слід розпочати із розуміння громадянського суспільства, що являє собою системний елемент єдиної метасистеми (соціуму). Це та частина суспільства, яка включає в себе переважно неполітичні відносини: сукупність усіх недержавних суспільних відносин і інститутів, що виражає цінності, інтереси і потреби людей. Однією з

головних ознак громадянського суспільства є можливість висловити різноманітні інтереси особистості крім держави та інституту бюрократії.

Необхідно прослідкувати передумови формування громадянського суспільства, яке набуває свого оформлення ще в античні часи і до сьогодні відбувається подальший розвиток і визрівання його інститутів, цінностей ідеологічних компонентів.

Доречним є аналіз громадянського суспільства з позицій того, що воно являє собою особливу сферу соціуму, яка протистоїть державі й одночасно нерозривно пов'язана з нею безліччю форм взаємодій; займаючи ніби проміжне положення між особистістю і державою, воно виконує функцію інтеграції громадських і приватних інтересів. Тому формування громадянського суспільства неможливе без існування правової держави, а тільки існування розвиненого, стабільного громадянського суспільства уможливорює утворення правової держави.

Слід звернути увагу на те, що розвинене громадянське суспільство передбачає існування демократичної правової держави, яка покликана задовольняти й захищати інтереси та права громадян. Передумовами громадянського суспільства є:

- ринкова економіка з властивою їй багатоманітністю форм власності;
- множинність незалежних політичних сил і партій;
- недирективно сформована громадська думка;
- вільна особистість з розвиненим почуттям власної гідності.

Оскільки становлення громадянського суспільства проявляється у формуванні його інститутів – політичних партій, громадських організацій, груп інтересів, органів місцевого самоврядування, недержавних ЗМІ тому відносини і взаємовплив громадянського суспільства і держави слід розглядати як визначальний у забезпеченні демократичного розвитку країни. З одного боку, відстоюючи матеріальну та духовну незалежність людини від держави, домагаючись правової гарантії такої незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей, громадянське суспільство активно

сприяє процесам демократизації держави, набуття нею ознак держави правової. З іншого боку, громадянське суспільство саме залежить від держави і не може набути розвиненою формою в умовах політичного насильства та тиранії. Тому зворотний зв'язок у стосунках громадянського суспільства і держави повинен обов'язково діяти.

Необхідно усвідомити, що рівновага між громадянським суспільством і державою є найважливішим фактором стабільного демократичного розвитку, а її порушення веде до гіпертрофії владних структур, відчуженості і політичного безсилля народу. Цінність правової держави полягає в утвердженні принципу суверенітету народу, визнанні його джерелом будь-якої влади, в гарантованості прав і свобод особи, підпорядкованості державних структур правовим нормам.

### ***Контрольні запитання***

1. Обґрунтуйте взаємозв'язок демократії та громадянського суспільства.
2. Проаналізуйте поняття «правова держава», визначте ступінь її залежності від рівня розвитку громадянського суспільства.
3. Охарактеризуйте з політико-правової точки зору інститут громадянства та його роль у сучасному розвитку українського суспільства.
4. Які сучасні форми взаємодії між громадянським суспільством і державою існують в демократичних суспільствах?

**Рекомендована та використана література:** [1,7, 10,11,17,28,31,35,36,39].

## **Тема 1.4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна**

### **влада**

### ***Зміст***

1. Феномен влади. Держава як суб'єкт політичної влади.
2. Публічна влада та її різновиди.
3. Муніципальна публічна влада і влада місцевого самоврядування.

### *Методичні поради до вивчення теми*

У процесі ознайомлення з темою слід звернути увагу на тлумачення влади як здатності і можливості справляти певний вплив на діяльність та поведінку людей за допомогою відповідних засобів — волі, авторитету, права, насилля.

Необхідно проаналізувати взаємозв'язані та взаємодіючі рівні, на яких створюється і функціонує влада у суспільстві:

- макрорівень вищих центральних політичних інститутів, вищих державних установ та організацій, керівних органів політичних партій і провідних суспільних організацій;

- середній (або проміжний) рівень («мезорівень» — за західною політичною термінологією), тобто у регіональних, обласних та районних масштабах;

- мікрорівень стосунків між людьми, малими групами та всередині них, котрі створюють загальну картину політичних відносин, настроїв, рухів у суспільстві і сферах його політичного та суспільного самоуправління.

Розглядаючи поділ влади, що передбачає існування трьох незалежних гілок: законодавчої, виконавчої, судової, слід звернути увагу, що між ними існує механізм стримувань і противаг, який забезпечує неможливість надмірної концентрації влади в одному із владних інститутів. Поділ влади поширюється і на недержавні політичні інститути (наприклад, всередині партії можуть існувати органи, що виконують представницьку, виконавчу і судову функції).

Хоча Конституція України визначила правові межі державного примусу щодо суспільства і громадян, необхідно усвідомити, що через недосконалість інститутів судового і несудового захисту прав громадян, особливо в частині процесуальних процедур, а також незрілості громадської культури, державного монополізму в інформаційному просторі, влада часто вдається до неправових засобів примусу: неконституційних домагань, шантажу, підкупу, бюрократичних зволікань у вирішенні тієї чи іншої

справи, репресивних переслідувань та ідеологічних маніпулювань громадською думкою (формування вигідних для влади стереотипів, дискредитація людей, незручних або небезпечних для її панування).

Необхідно виокремити причини, які сприяють політичній нестабільності, відчуженості влади від суспільства, а саме: нечіткість правових меж компетенцій між органами державної влади і місцевого самоврядування, застарілі механізми трудової мотивації державної бюрократії, великі можливості владних структур у розподілі власності, матеріальних і фінансових ресурсів. Державна влада в Україні є занадто централізованою, оскільки питання правового розмежування компетенцій між органами державними, органами самоврядування, бюджетної і податкової систем ще не вирішено остаточно.

На увагу заслуговує те, що публічна влада покликана діяти насамперед в інтересах колективу, втіленням якого вона є. Органи і посадові особи, створювані публічним колективом, покликані виражати, здійснювати і захищати його загальні, не приватні, а суспільні інтереси, на базі яких і складається публічний колектив.

Слід усвідомити, що публічна влада виступає у двох формах – державна влада та місцеве самоврядування. Місцеве самоврядування має локальний характер, воно автономно в межах кожного муніципального утворення в межах його повноважень. Це влада колективу населення в межах певної території і в межах повноважень, встановлених конституцією і законом держави. Вона здійснюється громадянами безпосередньо шляхом застосування інститутів прямої демократії (вибори, референдум тощо) і через обрані органи та посадових осіб (ради, мери та ін.). Влада місцевого самоврядування обмежена не лише територіально, але і колом повноважень. Її органи вправі вирішувати питання місцевого значення відповідно до закону.

Будучи владою особливого роду, місцеве самоврядування висловлює волю територіального колективу і спирається на певні основи: правову, територіальну й фінансово-економічну.

### ***Контрольні запитання***

1. Охарактеризуйте поняття влади, її основні типи, роди та види.
2. Розгляньте публічну владу та її різновиди.
3. Проаналізуйте політичну діяльність у суспільстві та її основні види.
4. Обґрунтуйте формування владних структур у сучасному українському суспільстві.
5. Розкрийте поняття муніципального утворення і місцевого самоврядування.

**Рекомендована та використана література:** [3,4,5,7, 9,12,17,18,20,26,33,34]

### **Тема 1.5. Закони та принципи публічного адміністрування.**

#### **Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень**

##### ***Зміст***

1. Об'єктивні закони публічного адміністрування.
2. Характеристика основних принципів публічного адміністрування.
3. Процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень.

### ***Методичні поради до вивчення теми***

Вивчення теми слід розпочати із аналізу законів управління, що відображають найбільш важливі, необхідні, сталі та повторювані зв'язки явищ і процесів, які допомагають розкрити їх природу, сутність та внутрішній зміст, тобто єдність системи управління, пропорційність суб'єкта і об'єкта управління, поєднання централізації та децентралізації, співвідносність керуючої та керованої систем.

Розглянути принципи управління, під якими розуміють керівні правила, основні положення, норми поведінки, що відображають найбільш загальні стійкі риси законів і закономірностей управління, яких необхідно дотримуватися в управлінській діяльності.

Проаналізувати види принципів публічного адміністрування, а саме: адміністративно-правові, системно-цільові, системно-функціональні, системно-організаційні та адаптивні.

Необхідно усвідомити, що підвищення ефективності державного управління пов'язується з удосконаленням існуючих і розробленням нових методів та процедур прийняття й реалізації управлінських рішень, застосуванням сучасних засобів їх підтримки. Державно-управлінські рішення характеризуються спрямованістю на вирішення проблем державного рівня, належністю до державно-управлінських відносин, прийняттям вищими або центральними органами державної влади, оформленням у вигляді нормативно-правових актів, програмно-цільових документів або організаційно-розпорядчих рішень, формуванням на їх основі державно-управлінських впливів, обов'язковістю виконання всіма зазначеними в них органами державної влади, підприємствами, організаціями, установами та особами, першочерговістю забезпечення необхідними державними ресурсами.

Слід звернути увагу на те, що на різних етапах публічного адміністрування застосовуються різні державно-управлінські рішення, що дає можливість виділити та класифікувати їх за формою на три групи:

1) нормативно-правові (конституція; конституційні закони та угоди; закони; міжнародні угоди; укази глави держави; постанови парламенту та уряду; накази міністрів, керівників інших центральних органів державної влади; положення про центральні органи державної влади; державні та галузеві стандарти тощо);

2) програмно-цільові (національні, державні, регіональні, галузеві та міжвідомчі концепції, програми, проекти);



3) організаційно-розпорядчі (доручення та організаційно-координаційні рішення вищих і центральних органів державної влади).

Розумінню місця і ролі державно-управлінських рішень у системі державного управління сприятиме спрощена ланцюгова модель механізму формування та реалізації державного управління "потреби - інтереси - цілі - рішення - дії - результати". Сама ж технологія прийняття управлінських рішень базується на використанні системи методів, які можна класифікувати у три групи: евристичні, колективні, кількісні.

### ***Контрольні запитання***

1. Проаналізуйте публічне адміністрування з позицій управління суспільством.
2. Обґрунтуйте загальні закони суспільного розвитку.
3. Здійсніть характеристику основних принципів публічного адміністрування.
4. Розкрийте сутність і механізм прийняття державно-управлінських рішень.
5. Окресліть основні стадії процесу прийняття управлінських рішень.
6. Обґрунтуйте ефективність політичних рішень як необхідної умови формування альтернативної цивілізації.

**Рекомендована та використана література:** [2,4,5,7, 13,14,15,20,30,32,33]

## **РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ**

### **Тема 2.1. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування**

#### ***Зміст***

1. Сучасні цінності та цілі суспільства і держави.
2. «Дерево цілей» публічного адміністрування та його забезпечення.
3. Право як основна регулятивна підсистема в публічному адмініструванні.

4. Механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування.
5. Бюрократія в системі публічного адміністрування.

### ***Методичні поради до вивчення теми***

Ознайомлення з темою слід розпочати із аналізу футурологічних проектів цивілізаційного розвитку, які з'явилися у науковій літературі другої половини ХХ ст.: концепції постіндустріального суспільства Е. Тоффлера; концепції інформаційного суспільства Дж. Нейсбіта; концепції демократичного капіталізму Ф. Фукуями.

Розглянути цілісну систему публічного адміністрування, яка органічно поєднує у своєму складі: суб'єкт управління (керуючу систему); об'єкт управління (керовану систему); всю сукупність різноманітних зв'язків, які при цьому здійснюються (систему управлінських відносин щодо їх взаємодії).

Виходячи з того, що держава є спеціальним інститутом для здійснення управління великою соціально-економічною територіальною системою, доречно вивчити цілі публічного адміністрування, які становлять собою продукт діяльності політичної системи, певним чином являючись суб'єктивним відбитком об'єктивного. Об'єктивно цілі державного управління народжуються і мають народжуватись «знизу» – іти від потреб та інтересів людей, об'єднаних у державу, оскільки зміст і цілі держави полягають у тому, щоб сприяти матеріальному й духовному розвитку свого народу. Тому цілепокладання в державному управлінні має рано чи пізно стати об'єктивним.

Необхідно усвідомити, що сутність публічного адміністрування вимагає налагодженого цілепокладання, а в ньому логічного просування від більш (абстрактного) загального передбачення до конкретного прогнозування, а далі до планування – вибору належним чином дій та їх неухильного втілення в життя.

Слід звернути увагу, що за джерелом виникнення й змістом, складною та логічною послідовністю основні види цілей державного управління утворюють певну структуру:

- суспільно-політичні, які охоплюють комплексний, цілісний, збалансований і якісний розвиток суспільства;
- соціальні, що відображають вплив суспільно-політичних цілей на соціальну структуру суспільства, взаємовідносини її елементів, стан і рівень соціального життя людей;
- економічні, які характеризують і утверджують економічні відносини, що забезпечують матеріальну основу реалізації суспільно-політичних та інших цілей;
- духовні, що пов'язані в одному аспекті зі сприйняттям духовних (культурних) цінностей, якими керується суспільство, а в другому – з підключенням духовного потенціалу суспільства в реалізацію суспільно-політичних і соціальних цілей.

У процесі цілевиявлення важливо зосередити увагу на побудові «дерева» цілей публічного адміністрування, в основі якого лежить визначення стратегічної цілі й розбивки її на цілі нижчого порядку, а також на вимогах щодо побудови такого «дерева».

Слід усвідомити, що будь-які цілі державного рівня мають оцінюватися під кутом зору їх відповідності правовим вимогам (справедливості, правди, гуманізму), закріплюватися законодавчо і проводитись у життя силою законів і державних механізмів їх реалізації. Винятково багатим за потенціалом ресурсом, як для формування, так і здійснення цілевизначення в державному управлінні, є демократія – певна система самоорганізації життя людей на основі їх прав і свобод. Цілі державного управління з мінімальними затратами і максимальними результатами можуть досягатись тоді, коли люди знають цілі державного управління і поділяють їх, беруть участь у їх реалізації, відчують співвідношення результатів реалізації цілей зі своїми потребами та інтересами.

Звернути увагу потрібно на те, що основним регулятором публічного впливу є право як система державних або санкціонованих (затверджених) державою норм, обов'язкових правил поведінки, що виражають, з одного боку, загальні інтереси всього політичного співтовариства, а з іншого - волю домінуючого в державі певного соціального шару (в демократичному суспільстві і державі - більшості населення). Право має складати несутеречливу єдність норм, інститутів, галузей, що охоплюють системним регулюванням життя суспільства, публічних колективів, ті суспільні відносини, які можуть і повинні регулюватися правовими нормами.

Необхідно розглянути економічні, адміністративні та ідеологічні методи управлінської діяльності. З точки зору особливостей волевиявлення держави, органів публічного управління в управлінському процесі проаналізувати методи стимулювання (заохочення), дозволу, охорони, вимоги, заборони, відповідальності, репресії. Зупинитися на формах і методах безпосередньої демократії в публічному управлінні

### ***Контрольні запитання***

1. Визначте сучасні цінності та цілі суспільства і держави.
2. Проаналізуйте гуманістичні детермінанти політики.
3. Розкрийте категорію права як основної регулятивної підсистеми в публічному управлінні.
4. Охарактеризуйте механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування.
5. Здійсніть аналіз бюрократії в системі публічного адміністрування.

**Рекомендована та використана література:** [4,5,6,7, 9,15,17,18,21,2,30,32]

## **Тема 2.2. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність**

### ***Зміст***

1. Поняття корупції та корупційних дій в публічному адмініструванні.

2. Корупційні ризики у сфері надання адміністративних послуг.
3. Корупційні ризики в контрольно-наглядовій діяльності публічної адміністрації.
4. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією.
5. Результативність та ефективність публічного адміністрування

### ***Методичні поради до вивчення теми***

Вивчення теми доречно розпочати із аналізу поняття корупції — протиправної діяльності, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупності та продажності громадських і політичних діячів.

Необхідно усвідомити, за макроекономічними і політекономічними дослідженнями, корупція є найбільшою перепорою для економічного зростання і розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які перетворення в Україні, оскільки ситуація, яка складається у сфері надання адміністративних послуг та контрольно-наглядовій діяльності держави змушує відносити нашу країну до держав із високим рівнем корупції.

Слід проаналізувати зони «підвищеного» ризику проявів корупції у сфері надання адміністративних послуг, у системі публічної адміністрації, у нерозвиненості адміністративно-процедурного законодавства, у відсутності належних засобів правового захисту, і зокрема неефективності інституту адміністративного оскарження, у слабкості внутрішнього адміністративного контролю, в тому числі неефективній процедурі службових розслідувань, у неефективності зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації.

Ознайомитись із закордонними програмами, які спрямовані на протидію хабарництву та корупції, що довели на практиці свою ефективність, і являють собою величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного реально діючого механізму протидії корупції.

Необхідно усвідомити, що ні законодавчі, ні адміністративні, ні будь-які інші заходи, що направлені на протидію корупції не можуть бути ефективними, якщо немає політичної волі на всіх рівнях влади. Тому має бути організований соціальний контроль з боку громадянського суспільства за всією системою державного адміністрування, і особливо важливу роль у цьому процесі можуть відіграти незалежні засоби масової інформації, незалежність судової влади, жорстка підзвітність осіб, які наділені владними повноваженнями, перед реально незалежним органом, що здійснює моніторинг чистоти діяльності державних службовців. Усі ці положення можуть бути фундаментом успішної національної антикорупційної політики в Україні.

Доцільно розглянути результативність та ефективність публічного адміністрування на основі аналізу сучасної української реальності, яка свідчить про порушення зв'язків людини із соціальним світом, втратою державою керованості суспільними справами і процесами, неефективним використанням грошей платників податків, зниженням якості послуг, що надаються населенню, посиленням бюрократизму при прийнятті рішень, значним падінням довіри з боку споживачів державних послуг до органів державної влади і т.д.

Дослідити необхідність задля підвищення ефективності діяльності органів влади в цілому переходу до нових моделей державного управління («нового публічного менеджменту»), які мають:

- запроваджувати форми управління, які, на відміну від традиційної бюрократії, орієнтовані на споживача, ринок і власних співробітників;
- приділяти значно більше уваги досягненню результатів і персональній відповідальності керівників;
- бути спрямованими на створення більш гнучких організацій;
- приділяти значну увагу чіткому і ясному визначенню організаційних і персональних цілей;

- відмовитися від принципу чіткого розподілу політичної та адміністративної діяльності;
- бути зорієнтованими на використання ринкових методів у своїй діяльності;
- підтримувати тенденцію до зменшення ступеня й сфери впливу органів влади.

Розглянути шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам у контексті децентралізації владних повноважень за рахунок адміністративної реформи, яка покликана передати владні повноваження в регіони, що покращить якість надання публічних послуг громадянам.

Оскільки ефективність державного управління в сучасних умовах тісно пов'язана з адекватністю вибору в масштабах окремо взятої країни моделі місцевого самоврядування й відповідно із здатністю до органічної взаємодії державних структур з громадськими інститутами, доречним буде аналіз моделі партнерства, агентської моделі та моделі взаємозалежності організації системи місцевого самоврядування.

### ***Контрольні запитання***

1. Розкрийте поняття корупції та корупційних дій в публічному адмініструванні.
2. Проаналізуйте корупційні ризики у сфері надання адміністративних послуг.
3. Визначте корупційні ризики в контрольно-наглядовій діяльності публічної адміністрації.
4. Здійсніть аналіз заходів зарубіжних країн у боротьбі з корупцією.
5. Обґрунтуйте результативність та ефективність публічного адміністрування.

**Рекомендована та використана література:** [3,4,5,7, 10,13,16,19,27,30,31].

## **РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРАХ**

### **Тема 3.1. Основні засади публічного адміністрування в соціальній сфері**

#### ***Зміст***

1. Сутність державної соціальної політики та її структура.
2. Державне управління в сфері соціальних відносин.
3. Публічне адміністрування у сфері культури і духовного життя суспільства.
4. Економічна політика держави.
5. Державне управління в сфері економіки.

#### ***Методичні поради до вивчення теми***

У процесі вивчення теми слід проаналізувати термін «соціальна політика», який представляє собою діяльність владних структур, інших суб'єктів соціально-політичного життя, що знаходить свій вияв в управлінні соціальним розвитком суспільства, у здійсненні заходів для задоволення матеріальних і духовних потреб його членів та в регулюванні процесів соціальної диференціації суспільства.

Розглянути ситуацію, яка склалася у соціальній сфері в Україні і окреслила перед суб'єктами соціальної політики проблеми прогнозування, запобігання та оперативного подолання соціальних конфліктів, вирішення яких потребує відповідного державного регулювання.

Слід зупинитися на державному управлінні сферою культури і духовного життя суспільства, хоча в цій галузі державне регулювання має досить обмежений і специфічний характер і зводиться в основному до турботи про розвиток духовно-інтелектуального життя, створення державою відповідних умов, підтримки прогресивних напрямків. Найважливішу роль в розвитку культури та духовної сфери життя суспільства відіграють засоби масової інформації. Держава підтримує державні та недержавні засоби



масової інформації організаційно і матеріально, піклується про їх незалежність.

Важливо проаналізувати економічну політику як цілеспрямовану діяльність державних органів, політичних партій та суспільних організацій в економічній сфері, що здійснюється в інтересах суспільства. Одним із провідних напрямків економічної політики в Україні є активна банківсько-фінансова, цінова, податкова політика та подолання інфляції.

Необхідно усвідомити, що ефективна ринкова економіка може бути створена в Україні тільки на основі стабільно функціонуючої національної грошової системи з чітко діючим механізмом регулювання банківських і фінансових структур. Проте, щоб ефективно відігравати свою роль, грошова одиниця має базуватися на міцному валютному резерві і наявних товарних ресурсах, конкурентоспроможних на внутрішньому і зовнішньому ринках. Тільки стабільні гроші надійно стимулюватимуть структурне й якісне оновлення економіки держави.

Сьогодні в умовах глибокої кризи в Україні особливого значення набуває такий напрямок економічної політики, як управління економічними реформами, тому глибоке реформування структури державного управління, рішуче підвищення рівня керованості всіма ланками економічного прогресу є одним із найважливіших завдань органів законодавчої та виконавчої влади. Складні та суперечливі процеси ефективного ринкового реформування можуть успішно відбуватися тільки під впливом міцної державної влади і чітко діючої системи соціально-економічного управління.

### ***Контрольні запитання***

1. Розкрийте сутність державної соціальної політики та її структури.
2. Яка роль публічного адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами?
3. Здійсніть аналіз державного управління в сфері соціальних відносин.

4. Вивчіть публічне адміністрування у сфері культури і духовного життя суспільства.
5. Проаналізуйте основні напрями формування та розвитку сучасної економічної системи.
6. Здійсніть аналіз сучасних світових тенденцій у взаємовідносинах суспільства та бізнесу.
7. Охарактеризуйте економічну політику України.
8. Як здійснюється державне управління в сфері національної економіки?

**Рекомендована та використана література:** [4,5,7, 10,13,16,20,26,30,34,36]

### **Тема 3.2. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні**

#### ***Зміст***

1. Поняття й види об'єднань громадян і добровільних об'єднань.
2. Загальні принципи управління в добровільних об'єднаннях. Правові та інші акти, що регулюють управління в добровільних об'єднаннях.
3. Правопорушення і відповідальність державних і муніципальних організацій, органів, посадових осіб.
4. Відповідальність недержавних організацій, органів, осіб, які не перебувають на державній або муніципальній службі за правопорушення у сфері публічного управління.
5. Забезпечення законності в публічному адмініструванні.

#### ***Методичні поради до вивчення теми***

Вивчення теми потрібно розпочати із аналізу громадських організацій, які представляють собою об'єднання громадян, створені для задоволення й захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів. Основоположне

значення у визначенні правового становища об'єднання громадян має його статут.

Аналізуючи державне регулювання відповідними організаціями слід звернути увагу, що держава прямо не втручається в діяльність об'єднань громадян, надаючи їм широку автономію. Проте це не виключає здійснення контролю за діяльністю об'єднань громадян за допомогою екологічних, пожежних, санітарно-епідеміологічних та інших органів державного нагляду й контролю. За порушення законодавства об'єднання громадян несуть відповідальність у встановленому законом порядку.

Необхідно проаналізувати правопорушення і відповідальність державних і муніципальних організацій, органів, посадових осіб у сфері публічного управління, оскільки участь у державному і муніципальному управлінні, державна і муніципальна служба є кваліфікуючими (обтяжуючими) ознаками посадових і деяких інших злочинів і карається в кримінальному порядку. Законодавство різних країн передбачає цивільно-правову відповідальність державного та муніципального органу і посадової особи. Вони несуть відповідальність за шкоду, заподіяну особі або майну громадянина, а також майну юридичної особи. Державні та муніципальні службовці за свої вчинки можуть нести адміністративну та дисциплінарну відповідальність. У законодавстві зазначається, в яких випадках відповідальність державних (і муніципальних) службовців за проступки є дисциплінарної, а в яких - адміністративної.

Важливо зупинитися на кримінальній відповідальності осіб, які не перебувають на державній службі, і яка виникає у зв'язку з вчиненням ними злочинів, що становлять небезпеку для державного управління. Цивільно-правова відповідальність громадян та юридичних осіб за протиправні дії у сфері державного та муніципального управління пов'язана із заподіянням шкоди. Адміністративну відповідальність недержавних організацій та осіб, які не є державними або муніципальними службовцями, так само як і

відповідальність державних керівників суб'єктів, тягне за собою адміністративний проступок.

Слід розглянути визначальну роль судової влади у забезпеченні законності в державному управлінні. Особливий статус органів цієї влади робить її функціонування незалежним від інших підсистем державної влади і перетворює їх на справжнього стража законності. Особливе місце в підтриманні законності в державному управлінні займають органи виконавчої влади, які використовують різні засоби забезпечення законності в державному управлінні: зовнішній контроль, який у системі виконавчої влади одні органи здійснюють стосовно інших; спеціалізований зовнішній контроль за певними видами управлінської діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; внутрішній контроль, який здійснюється в органах державної влади та органах місцевого самоврядування їх керівниками, а також виділеними з цією метою посадовими особами або підрозділами.

Необхідно усвідомити, що дедалі більшу роль у забезпеченні законності в державному управлінні саме демократичної держави має відігравати суспільство. Громадські об'єднання та інші структури громадян, засоби масової інформації, профспілкові організації, трудові колективи, соціальні прошарки і професійні групи мають навчатися захищати свої законні інтереси, конституційно гарантовані права та свободи й активно виступати проти порушень норм, вимог законності в рішеннях і діях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх керівників та інших посадових осіб.

### ***Контрольні запитання***

1. Розкрийте зміст понять «об'єднання громадян» і «добровільні об'єднання» та здійсніть їх класифікацію за видами.

2. Обґрунтуйте загальні принципи управління в добровільних об'єднаннях. Правові та інші акти, що регулюють управління в добровільних об'єднаннях.
3. Вивчіть відповідальність державних і муніципальних організацій, органів, посадових осіб.
4. Обґрунтуйте відповідальність недержавних організацій, органів, осіб, які не перебувають на державній або муніципальній службі за правопорушення у сфері публічного управління.
5. Проаналізуйте правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної влади.

**Рекомендована та використана література:** [3,4,5,7, 8,10,16,17,30,37,38]

#### **IV. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

##### **Практичне заняття 1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування. Основні теорії управління суспільством**

###### ***Зміст заняття***

1. Поняття публічного адміністрування та підходи до його розуміння.
2. Роль публічного адміністрування у розвитку суспільства і країни. Об'єкт і суб'єкт у публічному адмініструванні.
3. Публічне адміністрування в системі знань.
4. Методологічні підходи до публічного адміністрування.
5. Теорії управління суспільством і державою.
6. Еволюція публічного адміністрування в умовах глобалізації.

###### ***Методичні поради до проведення заняття***

Практичне заняття слід розпочинати з аналізу основних підходів до публічного адміністрування та його еволюції. Розглянути основні теорії та школи управління суспільством і країною другої половини ХХ століття, а також: японський варіант людських стосунків, соціально-інженерний та

гуманітарний підходи, концепцію раціонального вибору та «новий менеджери́зм». Проаналізувати публічне управління в контексті неокласичної теорії.

Слід зробити акцент на публічному адмініструванні як на напрямі наукових досліджень, сукупності знань, сфері діяльності та навчальній дисципліні. Доречно розглянути предметну сферу та методологічну основу публічного адміністрування.

**Література:** [1,4,5,7,12,13,30,33].

## **Практичне заняття 2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер**

### ***Зміст заняття***

1. Публічне адміністрування в різних суспільних сферах.
2. Взаємовідносини держави і людини.
3. Взаємовідносини публічних органів і соціальних колективів.
4. Публічне адміністрування і суспільство.

### ***Методичні поради до проведення заняття***

На занятті студенти повинні прослідкувати взаємозв'язок економічної теорії, соціології та політології, співвідношення економіки та політичної економії, а також вивчити особливості державного регулювання різних сторін суспільства та поведінки людей у економічній і політичній сферах.

Розглянути соціальну сферу в контексті публічного адміністрування і людини, а саме - її прав та обов'язків по відношенню до держави, і навпаки, прав та обов'язків держави по відношенню до особистості; публічного адміністрування і колективу, відносини між якими визначаються процесами формування колективу, природою колективу та позицією по відношенню до державної влади, публічного адміністрування і суспільства.

**Література:** [4,5,7,9,21,27,30].

### **Практичне заняття 3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування**

#### ***Зміст заняття***

1. Основні етапи розвитку теорії громадянського суспільства.
2. Принципи громадянського суспільства.
3. Значення теорії громадянського суспільства для демократизації суспільно-політичного життя.
4. Інституції громадянського суспільства.
5. Зміст і форми діяльності соціальної та духовної сфер громадянського суспільства.

#### ***Методичні поради до проведення заняття***

Для закріплення лекційного матеріалу студенти мають проаналізувати громадянське суспільство як історичний феномен, що виражений у сукупності специфічних інститутів, які виникають на певному етапі розвитку особистості й суспільства і проходять ряд соціальних, політичних та ідеологічних трансформацій. Здійснити ідейно-теоретичне обґрунтування громадянського суспільства в спадщині політичних мислителів Нового часу, та розглянути сучасні його трактування щодо розвиненого громадянського суспільства в демократичній правовій державі.

У процесі практичного заняття студентам необхідно розглянути головні риси та демократичні функції громадянського суспільства, які виділив і обґрунтував американський вчений Ларі Даймонд. Провести порівняльний аналіз громадянського суспільства на Заході і в Україні на основі розвитку правової свідомості й утвердження громадянськості.

**Література:** [1,7,10,11,17,28,31,35,36,39].

## **Практичне заняття 4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада**

1. Зміст поняття влади, її основні типи, роди та види.
2. Співвідношення понять «політична влада» і «державна влада».
3. Відповідальність влади перед суспільством.
4. Джерела формування політичної влади в Україні.
5. Повноваження муніципального утворення.
6. Правові основи місцевого самоврядування.

### ***Методичні поради до проведення заняття***

Розглядаючи на практичному занятті феномен влади студенти мають проаналізувати типи влади за існуючим у державі соціально-політичним устроєм, а саме: тоталітарним, авторитарним або демократичним, а також взаємозв'язані та взаємодіючі рівні, на яких створюється і функціонує влада у суспільстві: макрорівні вищих центральних політичних інститутів, вищих державних установ та організацій, керівних органів політичних партій і провідних суспільних організацій; середньому («мезорівні») рівні у регіональних, обласних та районних масштабах); мікрорівні стосунків між людьми, малими групами та всередині них, котрі створюють загальну картину політичних відносин, настроїв, рухів у суспільстві і сферах його політичного та суспільного самоуправління.

Визначити сфери управління та компетенції місцевого самоврядування, представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування та інститути безпосередньої демократії в місцевому самоврядуванні (вибори органів місцевого самоврядування, місцевий референдум, загальні збори громадян, органи самоорганізації населення).

**Література:** [3,4,5,7, 9,12,17,18,20,26,28,33,34].



**Практичне заняття 5. Закони та принципи публічного  
адміністрування. Публічне адміністрування як процес вироблення,  
прийняття та виконання управлінських рішень**

1. Управління суспільством як головне призначення публічного адміністрування.
2. Об'єктивні закони соціального управління.
3. Державно-управлінські рішення як об'єкт політичного прогнозування.
4. Механізми реалізації управлінських рішень.
5. Алгоритм ухвалення політичного рішення.

***Методичні поради до проведення заняття***

На практичному занятті студенти особливу увагу мають зосередити на сучасних вимогах до підвищення державного управління, що зумовлює об'єктивну необхідність розроблення та впровадження принципово нових чи кардинально модернізованих підходів у процесі виконання складних і важливих завдань державно-управлінської діяльності, що безпосередньо залежить від міри пізнання законів, закономірностей державного управління, його загальних і спеціальних принципів з урахуванням можливостей конкретної ситуації.

Здійснити аналіз і характеристику основних принципів публічного адміністрування як найбільш свідомої форми використання об'єктивних законів суспільства в практиці управління.

Оскільки підвищення ефективності державного управління пов'язується з удосконаленням існуючих і розробленням нових методів і процедур прийняття й реалізації управлінських рішень, застосуванням сучасних засобів їх підтримки, студентам доречно прослідкувати процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень на основі системного аналізу, який виходить з таких принципів: розгляд зовнішнього середовища як рівнозначної сторони; розгортання мети; багаторівневий спосіб висунення мети; аналіз взаємозв'язків між цілями на всіх рівнях

управління; кількісна оцінка витрат ресурсів та ефективність результатів за кожною альтернативою; багатокритеріальний підхід до оцінки того варіанта, який може бути оцінений як найкращий, тобто оптимальний.

**Література:** [2,4,5,7,13,14,15,20,30,32,33].

### **Практичне заняття 6. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування**

1. Перспективи трансформації українського суспільства на засадах політичного плюралізму.
2. Об'єктивна обумовленість і межі суб'єктивного вибору форм і методів в публічному управлінні.
3. Форми і методи безпосередньої демократії в публічному адмініструванні.
4. Характеристика адміністративно-державного (бюрократичного) управління та сучасні тенденції його функціонування.

#### ***Методичні поради до проведення заняття***

Розпочати практичне заняття доречно з аналізу переходу людської цивілізації від цінностей модерну до постмодерну, який є найважчим періодом в історії людства за останнє тисячоліття, оскільки він відображає всезагальну кризу, агонію індустріального суспільства, що неминуче тягне за собою кризові ситуації та потрясіння в окремих державах, цілих регіонах і в загальносвітовому масштабі.

У цьому контексті студенти мають обґрунтувати роль держави як спеціального інституту для регулювання подібних процесів за допомогою механізмів управління, які визначаються як практичні заходи, засоби, важелі, стимули впливу на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей.

Доречно розглянути структуру цілей державного управління з аналізом основних і конкретизуючих (цілей нижчого рівня) та побудувати «дерево»

цілей на основі визначення стратегічної цілі й розбивки її на цілі нижчого порядку.

У контексті аналізу механізмів, органів, методів та стилів публічного адміністрування студенти мають вивчити особливості політичних систем: конституційної, ліберально-демократичної, авторитарної, тоталітарної, які зростають на тлі своєрідного, неповторного природного, соціального, економічного та духовного середовища й відповідно до власних внутрішніх, політичних, обставин, досвіду і традицій унікальні.

Аналізуючи об'єктивну обумовленість і межі суб'єктивного вибору форм і методів управління, необхідно їх класифікувати на економічні, адміністративні та ідеологічні методи управлінської діяльності та надати характеристику і сфери застосування.

**Література:** [4-7,9,13,15,17,18,21,28,30,32,36,37].

### **Практичне заняття 7. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність**

1. Фактори запобігання проявам корупції в публічному адмініструванні.
2. Корупція у сфері надання адміністративних послуг та контрольно-наглядовій діяльності.
3. Виміри результативності та ефективності публічного адміністрування.
4. Зарубіжні концепти трансформації публічної адміністрації: уроки для України.
5. Адміністративна реформа як фактор якості надання публічних послуг та функціонування державної служби.

#### ***Методичні поради до проведення заняття***

У процесі проведення заняття, перш за все, студенти мають проаналізувати поняття корупції та корупційних дій, оскільки за макроекономічними і політекономічними дослідженнями, корупція є

найбільшою перепорою до економічного зростання і розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які перетворення.

Доречно виокремити зони «підвищеного» ризику проявів корупції в Україні та визначити фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний.

На основі дослідження політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції в зарубіжних країнах, студенти мають запропонувати шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам України у контексті децентралізації владних повноважень.

Аналізуючи загальну соціальну ефективність державного управління студентам слід розглянути сучасну українську реальність щодо вимірів продуктивності, факторів і критеріїв результативності та ефективності публічного адміністрування.

**Література:** [3,4,5,7,10,13,16,19,20,21,27,30,31].

## **Практичне заняття 8. Основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах**

1. Соціальна політика держави та її основні складові.
2. Соціальний конфлікт та його функції у суспільстві.
3. Публічне адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами.
4. Зміст і функції державної економічної політики, її основні типи.
5. Механізм публічного регулювання економічних процесів у сучасній Україні.

### ***Методичні поради до проведення заняття***

Метою практичного заняття має стати вивчення механізмів забезпечення населення суспільними благами та основними видами соціальної допомоги держави як гаранта соціальної спрямованості ринкової

економіки. Забезпечення державою соціальної безпеки людини, громадянина, населення, прав та інтересів споживачів. Студенти мають проаналізувати принципи оцінювання ефективності реалізації соціальної політики та зростання ролі позаекономічних факторів.

Необхідно вивчити ситуацію, яка склалася у соціальній сфері в Україні і поставила перед суб'єктами соціальної політики проблему прогнозування, запобігання та оперативного подолання соціальних конфліктів.

Доречно розглянути роль публічного адміністрування у сфері науки, культури і мистецтва щодо вживання заходів заборони псевдокультурного, деструктивних напрямків, пропаганди, спрямованої на підрив загальнолюдських цінностей, що руйнують духовний світ, здоров'я, моральність людей, пропаганди тероризму тощо.

Дослідити основні напрями формування та характеристики сучасної економічної системи: від економіки індустріального типу до постіндустріальної економіки та періоду криз і спадів у контексті напрямів державного регулювання цією сферою.

На занятті студенти мають представити аналітичний звіт щодо визначення основних проблем економічної політики в Україні на сучасному етапі та окреслити нагальні завдання органів законодавчої і виконавчої гілок влади в напрямі управління економічними реформами.

**Література:** [4,5,7,10,13,16,20,26,30,36].

### **Практичне заняття 9. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні**

1. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.
2. Поняття і види добровільних об'єднань.
3. Система органів управління добровільними об'єднаннями.
4. Управління у професійних спілках.
5. Поняття суспільно-господарського об'єднання та його особливості.

6. Політична, кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна відповідальність у публічному адмініструванні.

### ***Методичні поради до проведення заняття***

Практичне заняття необхідно присвятити аналізу поняття і видів добровільних об'єднань та загальним принципам управління в цих організаціях. Проаналізувати адміністративно-правовий статус об'єднань громадян та специфіку управління у виробничих кооперативах, господарських товариствах і релігійних об'єднаннях.

Доречно вивчити відповідальність органів-державної влади та місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ і організацій, посадових осіб, недержавних організацій, органів і осіб, які не перебувають на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування за правопорушення у сфері публічного адміністрування, а також розглянути правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної діяльності.

**Література:** [3,4,5,7, 8,10,16,17,27,29,30,37,38].

## **V. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ**

Самостійна робота передбачає вивчення лекційного матеріалу, опрацювання додаткових наукових та спеціальних літературних джерел, а також виконання індивідуальних завдань, що сприяє формуванню необхідних базових знань та набуттю практичного досвіду з організації системи захисту прав інтелектуальної власності.

### ***V.1. Питання для самостійного опрацювання тем дисципліни***

*Тема 1.1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування.  
Основні теорії управління суспільством*

1. Розглянути сутність публічного адміністрування та основні підходи до його розуміння.
2. Вивчити методологічну основу публічного адміністрування.
3. Проаналізувати концептуальні підходи до управління суспільством.
4. Як здійснюється трансформація держави та еволюція публічного адміністрування в умовах глобалізації?

*Тема 1.2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер*

1. Розкрити особливості державного регулювання різних сторін суспільства.
2. Проаналізувати взаємозв'язок публічного адміністрування та особистості.
3. Вивчити взаємовідносини державних органів і соціальних колективів.
4. Розглянути використання ринкових механізмів у політичній сфері та сфері публічного адміністрування.

*Тема 1.3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування*

1. Обґрунтувати взаємозв'язок демократії та громадянського суспільства.
2. Проаналізувати поняття «правова держава», визначити ступінь її залежності від рівня розвитку громадянського суспільства.
3. Охарактеризувати з політико-правової точки зору інститут громадянства та його роль у сучасному розвитку українського суспільства.

*Тема 1.4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада*

1. Охарактеризувати поняття влади, її основні типи, роди та види.
2. Розглянути публічну владу та її різновиди.

3. Проаналізувати політичну діяльність у суспільстві та її основні види.
4. Обґрунтувати формування владних структур у сучасному українському суспільстві.
5. Розкрити поняття муніципального утворення і місцевого самоврядування.

*Тема 1.5. Закони та принципи публічного адміністрування. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень*

1. Проаналізувати публічне адміністрування з позицій управління суспільством.
2. Обґрунтувати загальні закони суспільного розвитку.
3. Здійснити характеристику основних принципів публічного адміністрування.
4. Розкрити сутність і механізм прийняття державно-управлінських рішень.
5. Окреслити основні стадії процесу прийняття управлінських рішень.
6. Обґрунтувати ефективність політичних рішень як необхідної умови формування альтернативної цивілізації.

*Тема 2.1. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування*

1. Визначити сучасні цінності та цілі суспільства і держави.
2. Дослідити Україну XXI століття і гуманістичні детермінанти політики.
3. Розкрити категорію права як основної регулятивної підсистеми в публічному управлінні.
4. Охарактеризувати механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування.
5. Проаналізувати бюрократію в системі публічного адміністрування.

*Тема 2.2. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність*



1. Розкрити поняття корупції та корупційних дій в публічному адмініструванні.
2. Проаналізувати корупційні ризики у сфері надання адміністративних послуг.
3. Визначити корупційні ризики в контрольно-наглядовій діяльності публічної адміністрації.
4. Здійснити аналіз заходів зарубіжних країн у боротьбі з корупцією.
5. Обґрунтувати результативність та ефективність публічного адміністрування.

*Тема 3.1. Основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах*

1. Розкрити сутність державної соціальної політики та її структури.
2. Проаналізувати роль публічного адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами.
3. Здійснити аналіз державного управління в сфері соціальних відносин.
4. Вивчити публічне адміністрування у сфері культури і духовного життя суспільства.
5. Розглянути основні напрями формування та розвитку сучасної економічної системи.
6. Дослідити сучасні світові тенденції у взаємовідносинах суспільства та бізнесу.
7. Охарактеризувати економічну політику України.
8. Вивчити державне управління в сфері національної економіки.

*Тема 3.2. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні*

1. Розкрити зміст понять «об'єднання громадян» і «добровільні об'єднання» та здійснити їх класифікацію за видами.

2. Обґрунтувати загальні принципи управління в добровільних об'єднаннях. Правові та інші акти, що регулюють управління в добровільних об'єднаннях.
3. Проаналізувати управління у політичних партіях, у професійних спілках, в об'єднаннях роботодавців.
4. Вивчити управління в суспільно-господарських об'єднаннях.
5. Розглянути управління в господарських товариствах.
6. Здійснити аналіз управління в релігійних об'єднаннях.
7. Дослідити відповідальність державних і муніципальних організацій, органів, посадових осіб.
8. Обґрунтувати відповідальність недержавних організацій, органів, осіб, які не перебувають на державній або муніципальній службі за правопорушення у сфері публічного управління.
9. Проаналізувати правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної влади.

## ***V.2. Тестові завдання для самостійної перевірки знань***

*1. Публічне адміністрування – це*

- a) система адміністративних інститутів;
- b) професійна діяльність державних чиновників;
- c) соціальна діяльність певних органів та посадових осіб;
- d) усі відповіді вірні.

*2. Який із концептуальних підходів характерний для публічного адміністрування?*

- a) ринково-ліберальний;
- b) концепція «політичних» мереж;
- c) демократичне громадянство;
- d) усі відповіді вірні.

*3. Які напрямки використовуються в західних країнах у підходах до вивчення публічного адміністрування?*

- a) політичний;
- b) методологічний;
- c) економічний;
- d) концептуальний.

4. *Які відносини в суспільстві регулює держава?*

- a) соціальні;
- b) економічна;
- c) політичні;
- d) духовні;
- e) усі відповіді вірні.

5. *Виберіть види власності, на які держава встановлює певні обмеження:*

- a) зброя;
- b) природні копалини;
- c) наркотики;
- d) усі відповіді вірні.

6. *Класифікуйте дії тоталітарних і демократичних держав при здійсненні соціальної політики:*

- a) ліквідація експлуататорів;
- b) страйки службовців, які можуть паралізувати державне управління;
- c) заборона опозиції;
- d) масові звільнення підприємців (локаут);
- e) довільне закриття підприємств;

7. *Право – це*

- a) інструмент політики держави;
- b) політичні норми;
- c) законодавчі акти;
- d) усі відповіді вірні.

8. *Яка роль держави в суспільстві?*

- a) регулююча;
- b) стримуюча;

- c) обмежуюча;
- d) усі відповіді вірні.

*9. Соціальна політика — це*

- a) діяльність владних структур у здійсненні заходів для задоволення матеріальних і духовних потреб його членів;
- b) діяльність владних структур, інших суб'єктів соціально-політичного життя у здійсненні заходів для задоволення матеріальних і духовних потреб його членів та в регулюванні процесів соціальної диференціації суспільства;
- c) діяльність владних структур, інших суб'єктів соціально-політичного життя, що знаходить свій вияв в управлінні соціальним розвитком суспільства;
- d) немає правильної відповіді.

*10. Мета соціальної політики полягає в:*

- a) досягненні в суспільстві рівноваги;
- b) стабільності;
- c) цілісності;
- d) динамізму.

*11. Соціальний конфлікт — це:*

- a) явний або прихований стан протиборства суб'єктивно протилежних інтересів, цінностей, цілей та тенденцій розвитку соціальних суб'єктів, пряме або непряме зіткнення соціальних сил на ґрунті протидії існуючому соціальному порядку, це особлива форма історичного руху до нової соціальної єдності;
- b) протиборство суб'єктивно протилежних інтересів, цінностей, цілей та тенденцій розвитку соціальних суб'єктів;
- c) пряме або непряме зіткнення соціальних сил на ґрунті протидії існуючому соціальному порядку;
- d) особлива форма історичного руху до нової соціальної єдності.

*12. Вирішальне значення в житті суспільства має:*

- a) праця;
- b) закони;
- c) уряд;
- d) усі відповіді вірні.

*13. Економічна політика — це*

- a) регулювання економіки в інтересах соціальних груп, які мають політичну владу;
- b) налагодження й розвиток взаємовигідних економічних зв'язків з іншими країнами;
- c) свідома, цілеспрямована діяльність державних органів, політичних партій та суспільних організацій в економічній сфері, що здійснюється в інтересах суспільства;
- d) немає правильної відповіді.

*14. Завдання Парламенту полягає у:*

- a) здійсненні управління шляхом визначення мети, загальної стратегії економічного розвитку, прийнятті щорічного державного бюджету (роздає доходи і витрати держави) і звіту про його виконання;
- b) визначенні загальної стратегії економічного розвитку та встановленні параметрів економічної діяльності на рік;
- c) прийнятті щорічного державного бюджету;
- d) усі відповіді вірні.

*15. Єдину фінансову політику в країні визначає:*

- a) парламент;
- b) міністерство фінансів;
- c) державний банк;
- d) податкова служба;
- e) казначейства, рахункові палати.

*16. Соціальна сфера життя суспільства включає:*

- a) працю;
- b) охорону здоров'я;

- c) освіту;
- d) науку;
- e) культуру.

*17. Системний елемент соціуму, який включає неполітичні відносини – це:*

- a) місцеве самоврядування;
- b) муніципальне утворення;
- c) громадянське суспільство;
- d) публічна сфера.

*18. Парадигма легітимності влади сформована:*

- a) Р.Грегорі;
- b) К.Марксом;
- c) М.Вебером;
- d) В. Фрідманом.

*19. Ідеальний тип сучасної «політичної бюрократії» розроблено:*

- a) М.Вебером;
- b) К.Марксом;
- c) Г.Шмідтом, Х.Трайбером;
- d) Х.Трайбером.

*20. Радниками держави виступають такі соціально-економічні об'єднання:*

- a) дорадчі ради;
- b) профспілки;
- c) селянські спілки;
- d) політичні партії.

## **VI. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ**

### ***VI.1. Поточний контроль знань студентів***

Поточний контроль знань студентів протягом вивчення дисципліни включає:

- 1) відповіді на практичних заняттях;
- 2) модульні контрольні роботи;

3) експрес-контролі.

*Відповіді на практичних заняттях.*

Під час проведення практичних занять студенти відповідають на поставлені запитання викладача, виконують ситуаційні вправи та кейси.

*Модульна контрольна робота*

Метою модульної контрольної роботи є виявлення рівня засвоєних студентом знань. Модульна контрольна робота складається з двох частин та включає:

1. Контрольну роботу 1 за розділом: «Публічне адміністрування як системне явище в суспільстві». Мета контрольної роботи – виявити рівень знань студентів за темами: предмет і методологічна основа публічного адміністрування. Основні теорії управління суспільством; публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер; громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування; публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада;

2. Контрольну роботу 2 за розділами: «Організація публічного адміністрування», «Публічне адміністрування в соціальній та економічній сферах». Мета контрольної роботи – виявити рівень знань студентів за темами: закони та принципи публічного адміністрування. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень; цілі, механізми та стилі публічного адміністрування; антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність; основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах.

## ***VI.2 Підсумковий контроль знань студентів***

Семестрову атестацію студента проводять за результатами підсумкового значення рейтингу з дисципліни. Рейтингова оцінка (RD), семестрова атестація з якого передбачена у вигляді екзамену, формується як сума всіх рейтингових балів і складає 100 балів.

## ***Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання***

### **1. Робота на практичних заняттях**

Ваговий бал – 5. Відповідь студента має бути представлена відповідно до тематики практичного заняття. Максимальна кількість балів за 2 відповіді - 10 балів.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 5 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 3 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 1 бал;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

Одному або двом кращим студентам на кожному практичному занятті може додаватися як заохочування 1 бал.

Відповідь має охоплювати завдання із самостійної роботи студента, підготовку практичних матеріалів з проблем управління на державному та регіональному рівнях, розробку тестів з дисципліни, доповнення до тем рефератів, винесених на обговорення.

### **2. Прояв активності на практичних заняттях**

Ваговий бал – 2. Максимальна кількість балів за весь період дорівнює 2 бали  $\times 4 = 8$  балів.

### **3. Модульний контроль**

Ваговий бал – 10. Максимальна кількість балів за всі контрольні роботи дорівнює  $10 \text{ б} \times 2 = 20$  балів.

- «відмінно», повні відповіді на теоретичні запитання і вірні відповіді на всі тестові завдання – 10-9 балів;



- «добре», присутні неточності у відповідях на теоретичні питання або від 1 до 4 невірних відповідей на тести – 8-6 балів;
- «задовільно», робота містить помилки у відповідях на теоретичні запитання і від 4 до 6 невірних відповідей на тести – 5-2 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 1-0 балів.

#### **4. Експрес-контроль**

Ваговий бал – 3. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює  $3 \text{ бали} \times 4 = 12 \text{ балів}$ .

Критерії оцінювання:

- «відмінно», правильні відповіді (не менше 90% потрібної інформації) – 3 бали;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) – 2 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) – 1 бал;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

#### **Штрафні та заохочувальні бали:**

- за відсутність на практичному занятті без поважної причини – 3 бали;
- за відсутність на лекції без поважної причини – 3 бали;
- за несвоєчасне (більше ніж 1 тиждень) подання розрахункової роботи – 5 балів;
- за розробку кейсів з дисципліни, виконання завдань із удосконалення дидактичних матеріалів з дисципліни надається від 5 до 10 заохочувальних балів.

#### **Умови позитивної проміжної атестації**

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації (7 тиждень) студент матиме не менше ніж 12 балів (за умови, якщо на початок 8 тижня згідно з календарним планом «ідеальний» студент набирає 25 балів).

Для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації (14 тиждень) студент матиме не менше ніж 25 балів (за умови, якщо на початок 14 тижня згідно з календарним планом контрольних заходів «ідеальний» студент набирає 50 балів).

На екзамені студенти виконують письмову контрольну роботу. Кожне завдання містить п'ять тестових завдань (перший рівень складності), три теоретичних питання (другий рівень складності), і одне аналітичне завдання (третій рівень складності). Кожне тестове завдання оцінюється – в 1 бал, теоретичне питання оцінюється у 10 балів, аналітичне завдання – у 15 балів.

***Система оцінювання теоретичних питань:***

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 10 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 8 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 2-6 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0 балів.

***Система оцінювання практичного завдання третього рівня складності:***

- «відмінно», повне безпомилкове виконання завдання – 15 балів;
- «добре», повне виконання завдання з несуттєвими неточностями – 14-12 бали;
- «задовільно», завдання виконане з певними недоліками – 11-9 бали;
- «незадовільно», завдання не виконано – 0 балів.

**Розрахунок шкали (R) рейтингу:**

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R_c = 10+8+20+12 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від  $R$ , а саме:

$$R_E = R_c \frac{0,5}{1-0,5} = 50 \text{ балів}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає  $R = R_c + R_E = 100$  балів.

Необхідною умовою допуску до екзамену є зарахування доповідей, експрес-контролів, виконання модульних контрольних робіт, а також попередній рейтинг ( $r_c$ ) не менше 50 % від  $R_c$ , тобто 25 балів.

Виходячи з розміру шкали  $R_E = 50$  балів складаються критерії екзаменаційного оцінювання з визначенням 4-5 рівнів.

Для отримання студентом відповідних оцінок (ECTS і традиційних) його рейтингова оцінка  $RD$  переводиться згідно з таблицею:

$RD = r_c + r_e$ (Кількість балів)	Оцінка ECTS	Традиційна залікова оцінка
95...100	A	відмінно дуже добре добре задовільно
85...94	B	
75...84	C	
65...74	D	
60...64	E	
$RD \leq 60$	Fx	незадовільно
$r_c \leq 25$ або не виконані інші умови допуску до екзамену	F	не допущений

## VII. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

### Основна література

1. Андрусак Т.Г. Історія політичних і правових вчень : навчальний посібник. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2001. – 519 с.
2. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень : проблеми теорії, методології, практики : монографія / В.Д. Бакуменко. -К. : Вид-во УАДУ, 2000.
3. Василенко И.А. Государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия : учеб пособ. / И.А. Василенко. -2-е изд., перераб. и доп. - М. : Логос, 2000. - 200 с.

4. Державне управління : навч. посіб. / В.Я. Малиновський. - Луцьк, 2000. – 558 с.
5. Мельник А.Ф. Державне управління : підручник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Смоленський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. - К. : Знання, 2009. – 582 с.
6. Основи демократії : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. Колодій, — К. : Ай-Бі, 2002 — 684 с.
7. Чиркин В.Е. Публичное управление : учебник / В.Е. Чиркин. - М. : Юрист, 2004. - 475 с.

#### *Додаткова література*

8. Агапов А.Б. Административная ответственность : учебник. – М., 2000. - С. 85-86.
9. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування. – / [В. Г. Яцуба, В. А. Яцюк, О. Я. Матвіїшин та ін.]. – К., 2007. – С. 346.
10. Апресян Р.Г. Гражданское общество: участие и ответственность. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rambler.ru>.
11. Арато Є., Коген Дж. Відродження, занепад та реконструкція концепції громадянського суспільства. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politdumka.kiev.ua>.
12. Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. – К. : Основи, 2000. – 239 с.
13. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления : курс лекций / Г.В. Атаманчук. - 2-е изд. дополн. - М. : Омега-Л, 2004. - 584 с.
14. Бова А. Деревья решений как техника добычи данных // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2002. — № 1. – с. 48-64
15. Бойко Н. Л. Социальный контроль и демократизация общества /Н. Бойко; НАН України, Інститут соціології. — К. : Ін-т соціології НАН України, 2007. — 271 с.
16. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії /М.А. Бойчук — К.: Атлант ЮЕмСі, 2007.
17. Вебер М. Политика как призвание и профессия, - М., 1990. – 314 с.

- 18.Державне управління в Україні : централізація і децентралізація : монографія / кол. авт; відп. ред. проф. Н.Р. Нижник. — К. : УАДУ при Президентові України, 1997. - 448 с.
- 19.Дзюндзюк В.Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія / В.Б. Дзюндзюк. - Х. : ХарРІ УАДУ «Магістр», 2003. -236 с.
- 20.Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради України. - 2000. -№ 48. - С. 409.
- 21.Закон України «Про джерела фінансування органів державної влади» від 20.06.1999 р. №783-XІУ. // Уряд, кур'єр. - 1999. - № 165.
- 22.Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.96 р. №393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 47. - С. 256.
- 23.Закон України «Про інформацію» від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХП // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 48. - С. 650.
- 24.Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. -1997.- №24. - С. 170.
- 25.Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квіт. 1999 р. № 586-ХІУ // Офіц. вісник України. - 1999. - № 18. - С. 190.
- 26.Калініченко М. Влада громадянського суспільства /М. Калініченко - Суми : Університетська книга, 2006. - 174 с.
- 27.Куценко В. І. Соціальна держава (проблеми теорії, методології, практики) /В.І. Куценко, В.П. Удовиченко, Я.В. Остафійчук; [За ред. Куценко В. І.]; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. - К., 2003. – 226 с.
- 28.Михайловська О. Інститути громадянського суспільства і формування ідеології модернізації в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу :// <http://www.politik.org.ua>.

29. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку/ За ред. Ф.М. Рудича. – К. : Парламентське видавництво, 2002. – 327 с.
30. Політологія : навчальний посібник / Під ред. Щедрової Г.П. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2005. – С. 119-120.
31. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні : сучасний стан і нові можливості : регіональні дослідження : [монографія] / С. А. Романюк. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – С. 73-74.
32. Руткевич Е.Д. Развитие идей гражданского общества в истории социально-философской мысли. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://www.rambler.ru>.
33. Таран Ю. Громадянське суспільство і демократизація України.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polit.com.ua/7/6/2003/php>.
34. Туленков М. В. Організаційна взаємодія в демократичній системі соціального управління /М. В. Туленков; Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. — К. : ІПК ДСЗУ, 2007. — 101 с.
35. Цвих В. Ф. Профспілки в громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика: Монографія /В. Ф. Цвих. — К. : ВПУ Київський університет, 2002 — 376 с.
36. Чувардинський О. Історична рефлексія поняття «громадянське суспільство» та його філософська еволюція. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua>.